

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

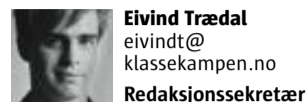
E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert
mellomrom. Legg ved
portrettfoto.

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan
bli korta ned. Legg ved
portrettfoto.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Eivind Trædal
eivindt@
klassekampen.no

Redaksjonssekretær

DEBATT

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkaar

Etter et møte med USAs fengselsvesen, frykter jeg Frps justispolitikk mer enn noen gang før.

Amerikansk berøringsangst

Victor Lund Shammas

KRONIKK

Tidligere Ap-statsråd Karita Bekkemellem og hele Fremskrittspartiet vil at norske fanger skal leve under mer kummerlige forhold enn hva som er tilfellet i dag. Slik skal de straffes hardere og dermed gjøres om til bedre, mer lovlige og produktive borgere etter løslatelse. Men kan dette være en fornuftig måte å gjøre ting på? Jeg har mine tvil etter å ha studert på nært hold hvordan et av verdens hardeste fengselsregimer drives.

San Quentin-fengselet, som ligger noen mil fra storbyen San Francisco på USAs vestkyst, er gammelt, falleferdig, farlig og et sant barn av amerikansk justispolitikk de siste 30 årene. Stedet er fylt til randen med straffedømte. Det ble åpnet for 150 år siden for å huse «bare» et par tusen fanger, men myndighetene opererer for tida med en overkapasitet på ca. 160 prosent. Her lever 4856 innsatte som sild i tønne under uverdige, farlige og helseskadelige forhold. Mens jeg arbeidet der som frivillig matte- og engelsklærer i vår rakk fengselsledelsen å innføre karantene og stenge all undervisning i to ukeslange perioder på grunn av hissige utbrudd av tuberkulose og helvetesild. HIV-smitten og hepatitten florerer på sovesalene hvor innsatte har ubeskyttet sex, deler sprøyter og tatoverer hverandre med usterilisert, hjemmelaget utstyr. Utdanningsbudsjettet ble halvert for noen år tilbake slik at læringstilbudet til de mange tusen innsatte er overlatt til fire underbetalte, halvslove lærere og en gjeng collestudenter som ikke engang har rukket å bli tørre bak ørene.

Og verst av alt: Ifølge en av de innsatte jeg rakk å prate en god stund med under vaktens søvnige blikk – en eldre, veltalende svart mann som hadde vært inn og ut av Californias fengselsystem siden midten av 1980-tallet – er San Quentin noe

av det beste California Department of Corrections and Rehabilitation har å stille opp med. I motsetning til gigafengslene som ligger langt ute i ørkenen, langt fra menneskelig bebyggelse (på grunn av rimelige tomter, sannsynligvis), ligger San Quentin nær en progressiv storby som supplerer flere tusen frivillige hvert år til programmer for rehabilitering – haltende tiltak, riktignok, med uerfarne collestudenter og nordmenn som engelsklærere, men fortsatt bedre enn å bli overlatt til cellas monotone galskap. Gjengvolden er ikke så utbredt som på andre steder. Det velkjente rasehierar-

sen og den påfølgende pengekrisen i staten presser frem krav om å stramme inn fengselsboomen.

Floridas republikanske guvernør Rick Scott, en mann som ellers ikke er kjent for venstreradikalisme, foreslo i februar et budsjett som ville kutte 500 millioner dollar fra bruk på delstatens kriminalomsorg. Den republikanske guvernøren Mitch Daniels i Indiana forsøker også å unngå å bruke flere milliarder dollar på nye fengsler. Wall Street Journal publiserte i februar en artikkel som viste at 31 delstater har kuttet pengebruken på fengsler i 2010. Amerika blir

OVERFYLTE FENGSLER:

Amerikansk høyesterett har pålagt delstaten California å slippe ut over 30.000 fanger de neste to åra, hvis de ikke gis bedre soningsforhold. Disse fangene har fått plass i en skolebygning.

FOTO: REUTERS/
SCANPIX

«I det amerikanske fengselet får man ikke lov til å ta den innsatte i hånda»

kiet er ikke like strengt som i fengsler som Pelican Bay og Folsom State Prison – i klasserommene arbeider tross alt afroamerikanere, hvite, asiatiske og meksikanske innsatte side om side, om enn under en slags urolig, uekte fred.

USA har lagt bak seg tre tiår med et voldsomt menneskelig eksperiment, en massiv fengselsutvidelse som nå omfavner 2.3 millioner mennesker i et gigantisk nettverk av celler og totale institusjoner. Men det finnes tegn til endring, delvis tvunget frem av ren og skjær nødvendighet. Finanskri-

mindre straffende, kanskje mer rehabiliterende, om enn av ren nød.

Og nylig ble Californias fengselsystem dømt av amerikansk høyesterett for å ha brutt det åttende tillegget i Bill of Rights, som forbyr «grusom og uvanlig straff», på grunnlag av overfylte fengsler. California har en fangebefolkning på 140 000 innsatte og er dømt av et kvasi-liberalt flertall av høyesterettsdommere til å redusere denne befolkningen

VG Søndag 5. juni

med 30.000 innsatte.

Det er for tidlig å si at USA har opplevd en progressiv dreining i fengselspolitikken. Tvangsløslatelse kan for eksempel fullbyrdes ved å ha folk gående på repressive «parole»- og «probation»-tiltak over mange år. Man kan forsøke å huse like mange fanger som før men til en lavere kostnad ved at fangevokternes fordyrende fagforeninger blir forsøkt knust. Men for Norges del burde man ta innover seg at selv de mest innbitte republikanerne begynner å se seg om etter alternative måter å håndtere lov og rett på. Kummerlige forhold for innsatte hører ikke et humant sosialdemokrati til, og dessuten kan det bli dyrt å resirkulere fengslens «avfallstoffer», år etter år.

Norge har en tilbakefallsprosent på 20 prosent, ifølge en rapport fra de nordiske kriminalomsorgene som kom ut i fjor. Det er lavt, lavest i Norden, som i seg selv, ifølge den newzealandske kriminologen John Pratt, eksisterer i en slags «straffemessig eksepjonisme» i verdenssammenheng. Det finnes mange måter å måle tilbakefall på, så man må være forsiktig med sammenlikninger, men et amerikansk studium viste at i USA ville to tredjedeler av løslatte være tilbake i fengsel etter tre år. Det er høyt. Forklaringen er sammensatt og ikke utelukkende knyttet til forhold i fengslene – arbeidsmarkedet har sitt å si, for eksempel – men det er nok trygt å si at betingelsene for soning spiller sin rolle.

I det amerikanske fengselet får man ikke lov til å ta den innsatte i hånda. Den offisielle forklaringen er at de innsatte er skitne og nærkontakt med dem fører med seg farlige bakterier. Sannheten er nok en annen. De innsatte er symbolsk urene, tilsmussede av sin status som straffedømte, og fortjener dermed ikke berøring av storsamfunnets never.

En av mine kollegaer ble bannlyst fra San Quentin fordi han nektet å la være å håndhilde på elevene sine. Det er et slikt instinkt til berøring som må til for å hente de innsatte tilbake til våre rekker, kanskje det eneste som kan redde oss fra trangen til en «amerikansk» straff.

Victor Lund Shammas,
mastergradsstudent i sosiologi
ved Universitetet i Oslo
victor.shammas@gmail.com